

AMERIKOS LIETUVIS

KUCIOS VAKARAS.

Šalta. Baigėsi jau vienuoliktą valandą nakties. Gatvėse retai kas vaikščiojo. Jei-gu vienas kitas žmogus ir praeina, tai eina skubiai, nesižvalgydamas. Žodžiu sakant —gatvėse viskas aptilę, aprimę.

Oras nekoks; nors naktis ir tyki, bet dangus apsiniaukęs ir sniegas nors išlėto, bet dideliais šmotais krinta kas kart vis labiau užklodamas nušluotus šaligatvius, kurių šalimis stuko didokos nuo pirmiau sukasto sniego kruvos. Sniegas, ko toliau vis labiau krinta, tarytum plaštakės pro lempų ir pro iš langų besiveržiančias šviesas maišosi, mirga. Rodosi kiekviename, kas tik tai tēmija jį bekrinantį pro langų šviesas, gali puikų pasigėrėjimą išsaukti.

Iš namų per gražiomis firankomis ap-taisytus langus veržėsi įvairios spalvos pa-dirbta šviesa, kuri puošia miesto gatves puikiau negu kitoki koki papuošimai. Su taja šviesa, kartu išsiveržia ir linksni žmonių kalbų balsai—juokas. Tankiai skardūs mo-teriški juokai, iš krutinės ištrūškę sudrum-sčia tykią nakties tylą ir virpindami orą, jo bangomis užgauna ausis. O anos, daug-spalvės šviesos, besiverždamos per langus, tarytum šypsodamosios sako—'juk tai kučios vakaro esama, ir žmonės padabintuose savo kambariuose užsidedę gražiai papuštą kalėdines egleles, pagal savo bu-do ir papročio, linksminasi prie jų.

Linksma jiems padabintuose kamba-riuose, bet pasigėrėtina ir gatvėse. Tos švie-čiančios per langus šviesos ir besimaišantis jose krutantis sniegas gana maloniū jaus-mu kutena krutinę. Tik mažai kas tuomi šiadien gėrėjosi...

Kitame šone gatvės, šalia didelio namo, jaunas vyrukas vaikščiojo šaligatviu į šen ir į ten su šautuvu ant peties ir ilga kareiv-išką sėrmėgą apsvilkęs. Juoda jo kepurė ir raudoni antpečiai, nuo bekrintančio snie-go jau seniai pasilikę balti, bet jam ši vaka-rą čia linksma ir ramu. Jo krutinė prisipil-džiusi kokio tai, net jam pačiam nežinomo džiaugsmo. Prisimena jam kučią vakarie-nės, kuomet jis kartu su savo tėveliais, pra-stoje kaimietiškoj grintelėj, prie prasto, baltai užtiesto stalo valgydavo jas, savo motinos rankomis pagamintas. Vakarie-niaudavo jie ramiai be jokių kitokių papuo-simų ir tokių rėksmų, kokius jis šį vakarą mato ir girdi aname šone gatvės. Nors šį vakarą, visas susnigtas, ypač šalia vaikščio-ja čia, bet dvasioje buvo ir linksminosi toli nuo šio puikaus miesto, savo gimtiniame kai-me, prastoje grintutėje, kartu su savaisiais sėda prie stalo, ant kurio parengta matosi kučios vakarienė. Kaip jam yra linksma ir malonu!....

Vėl pasigirsta anoje gatvės pusėje gar-sų juokai ir jis lyg iš miego nubudęs, paž-velgia ir mato priešais save aną daugspal-ve šviesą, kurioje mirga, dideliais šmotais bekrutantis sniegas. Tēmija ir gėrisi jis tuomi mirgėjimu. Neapeina jam linksmy-bės ten besilinksminančiųjų, tik tas mirgėji-mas jo akis ton pusėn tarytum vilioje vi-lioja.

Miesto laikrodžis skambino vienuoliktą valandą. "Ir kaip greitai man šį vakarą tas laikas, tarytum nebuves, prabėgo"—pama-nė sau.

Už minutos laiko pasimatė kitas karei-vis, kuris jį ateina paleist, ir jam lyg liudna pasidarė, jog turės apleist ten taip jam ra-mią vietą, kurioje tiek daug jam brangių svajonių buvo lemta pasvajot.

—Ar iš pragaro šiandakt tas sniegas taip duksta!—murmėjo kitas, jo vietą užim-damas.

J. Širšukas.

Kalėdų šventė.

Gal vien tik kalėdų laikais labiau negu kitkas mums atveria jausmus prie labdary-bės ir sutarpina per metus užketėjusias mu-sų širdis, kuri gavus progą pasirodo save la-bai atvira.

Kalėdų šventė yra dovanų šventė, atmi-nimas netaip pasiturinčių giminių arba tan-kiai ir pašalinių varguolių šiame skurdžia-me pasaulyje

Kalėdų šventė yra meilės šventė, kurioje mes užmirštame pagiežas, skriaudikų pa-gimdytas, kurie ištisą metą mums linkėjo kaip galint viso blogo mūsų sumanytuose darbuose, pavydėjo mums, keršijo mums, kad mes viršijam juos įgydami geresnį duo-nos kasnį.

Kalėdų šventė tai yra pasilinksminimo šventė, kurioje mes metam darbą, metam pyktį, koks jis nebutų, ir einame prie savu-jų, į pulką pasilinksminančių, arba sukvie-čiame gimines, pažįstamus pas save ir laiki-nai užmirštame reikšmę atsakomybės. Nu ir kaip žmogus neužmirš! Juk tai vienatinė šventė, be tikybės skirtumo, šventė tokių linksmybių, kurių mūsų siela ištisą metą pa-geidauja.

Jeigu mūsų siela varge paskendus nors per kalėdas trokšta mielaširdystės aktą at-likt, daleiskime jai nuveikt tą darbą, kurs savo verte atsveria net taip žmogui pagei-dautą auksą.

Šalin pagiežos, įvairumai persitikrini-muose, užmirškime viską, atmindami kalė-dų šventę, kuri yra šventė atleidimų, dova-nų, linksmybių ir kurioje siela jaučias pil-na laisve atvert savo užkietėjusią širdį.

P. Aukštikalnis.

Kalėdų sulaukus.

O kaip yra linksma
Kalėdų sulaukus,
Ir vėl kartą amžiuj
Dainelę užtraukus.
Nors kalėdoms žmogus
Save pralinksmina,
Draugų prisikvietęs,
Visus pavaišina.
Jis tik tad užmiršta
Saviškas nelaimės,
Tarpe draugų savo
Linksminas be baimės;
Plaukia dainų dainos
Iš vargšų burnelių,
Kur tik randas buriai
Smarkesnių bernelių.
Gerai kad per šventę
Žmogus pasiliuosuoja,
Apie vargus savo
Ne taip aimanuoja.
Juk vargas tesėtie
Labai nusibosta,
Linksmybių nors retai,
Mūsų širdis tik trokšta.

P. Aukštikalnis.

Ar girdžiu aš balsą tavo?

Ar girdžiu aš balsą tavo,
Skambant stebuklingai,
Džiaugias vargo siela,
Džiaugias paslaptinai...
Ar sutinku akis tavo,
Lyg dangaus mėlyne,
Širdis mano tyliai, tyliai,
Tau vainiką pina.
Ir tuomet taip gera,
Ir yra malonu,
Prisiartink, išbučiuosiu
Kasytes geltonas.

G. Ainis.

Kalėdos ant ledo.

Namie liko tik vienos dukteris. Joms na-mie irgi buvo neramu, o kad kitoks joms iš-ėjimas nebuvo galimas, tai visos išsirengė ant artimo prudo ledo pasičiužinė. Visos garsiai kalbėdamos išėjo iš namų ir siaurai gyvulių išmintu takeliu per girgždantį snie-gą, viena paskui kitą keliavo prudelio link. Ant prudo ledas žvilgėjo kaip stiklas, ly-gus, slidus, tik krašte jo buvo matoma eke-tė gyvulių pagirdymui.

Atėjusios prie ledo ir pamėginusios vi-na tai kita koja, lyg norėdamos persitikrint ar tai tikrai yra ledas, atsargiai pradėjo žengt viena paskui kitą tolyn nuo krašto. Pavaikščiojus šen ir ten, viena išibė-gėjus pačiuožė. Kita į pirmąją pasižiūrė-jus, padarė tą patį. Trečia irgi pasileido čiuožt, bet nelaimė! pačiuožus kiek, neteko lygsvaros ir apsisukus augštieninka puolė taip smarkiai, kad galvos susitikimas su kie-tu ledu buvo girdimas toli nuo atsitikimo vietos.

Susimušus skaudžiai mergaitė galvą, pa-leido dudas, gailiai verkdamą, lyg savo ne-laimę apsakydama sniegu apdengtiems kal-neliams. Sesers atjausdamos jos skausmą, apstojė ją visaip tildė, vienos ramindamos, kitos prikašiodamos neatsargumą ir ne mokėjimą kaip reikiant čiuožt, ir ant galo verksmas nutilo. O kad daugiau tokių ne-laimių ne atsitiktų, jos nusprendė ne čiuožt, bet šiaip susikabinę važinėti. Tuojaus vie-na stoji priešakyje, kita atsitupus įsikabi-no į stovinčiosios sijoną, už šitos kita ir taip pirmoji eidama traukė už savęs sutupusias ant ledo savo seseris. Taip pavažinėjus, priešakyje atsistojo kita, o pirmoji nuėjo važiuot, įsikabinus į kitą, ir taip pasimainy-damos jos važinėjosi kiek norėjo.

Važiuojant, traukiančioji prisiartino prie eketės, kuri nuo vakar vakaro buvo uždengta storoku ledu. Traukusioji ki-tas, užsigėdė išbandyt eketės ledo tvirtu-mą. Užsistojo pirmiaus viena koja, ir ledui nelužtant, užkėlė kitą koją. Ledas vis nelu-žo. Galiaus daugiau drasos atsiradus, trep-telėjo viena koja, treptelėjo kita, ir čia ledui netekus kantrybės, jis lužo, o ant jo stovėju-si mergaitė tik šlumšt! ir įsmuko eketėn, į traukdama paskui save ir pirmutinę už sa-vęs buvusią. Išgastis buvo didelė, o šauks-mas dar didesnis. Likusios šoko gelbėt ne-laimėn klyvusias savo seseris. Prišoko vie-na prie vienos, kita prie kitos, nugriebė e-ketėje esančias už rankų ir persigandusios jas traukė, nė pačios nežinodamos kur jas traukia. Penktoji, bijodama jau prie eke-tės prisiartint su pagalba, stovėdama kiek toliau nuo nelaimės vietos, iš visų savo spē-kų šaukė: "Va Jėzau! Va Jėzau, Marija!"

Ne toli vieškeliu važiavo vieno arklio traukiamose rogutėse žmogus. Jis važiavo į tolimesnį kaimą kitoj parapijoj, kad par-sivežt iš ten pas ukininką piemenuką tar-navusį dešimtų metų sunelį. Važiavo jis apsirengęs sunkiais žiemos drabužiais, apsi-vyniojęs galvą, kad šaltis nepasiektų jo ku-ną. Išgirdo jis netoli mergaitės šauksmą. Nuokart manė, kad tai šauksmas tuščias, bet toliau jam prisiklausydamas, iš tono su-prato esant kokiai nelaimėi. Pasuko arklį ton pusėn, iš kurios balsas girdėjosi, ir pri-siartinęs prie prudo eketės, pamatė mergai-tes viena kitą betasant. Greitai iš rogučių iššokęs, vieną už rankos, kitą, ištraukė jas iš eketės, sumetė į rogutes ir dekiu priden-gęs, greitai nuvežė jas namo. Vieną po kitai ištraukęs iš rogučių, sustumė į grincią ir rusčiai jas subaręs: "Ar jums ant ledo Ka-lėdos?", nuvažiavo savo keliais. Magdė.

Ne ilgiausia...

Tyka ir ramu. Viskas dar pasinėję skendi naktinėje tamsoje. Laukai, pievos ir triobų stogai, stora eile sniego užkloti, tarytum balta anklode aptiesti baltuoja. Apsnigtos medžių šakos atrodo lyg balta vata apaugusios. Padangė mirga tukstančiais šviesesnių ir tamsesnių žvaigždėlių. Jų tarpe, dar tik ką patekėjusi aušrinė, taip maloniai spindi, tarytum mieganti jauna mergelė, sapne netikėtai džiaugsmo pradžiuginta, nekaita savo šypsos šypsos.

Sniegu užklotuose, plačiuose, lygiuose, it debesys dienos laiku, giedroj padangė, juojuoja kaimas. Žmonės dar veik visi sau ramiai ilsisi miege ir kaimas gludi tyloje. Tik retkarčiais pertraukia jį kur nekur pragydę gaidžiai. Ir vėl, it ant kapų liekasi tylu ir ramu.

Atokiai nuo kaimo, tarytum taškas anuose baltuojančiuose laukuose niukso prasta, mažutė, su baltu sniegu užklotu stogu, grintukė. Per kaminėlį išlėto augštin tiesiasi juosta palšų dūmų, o per mažiukus langelius veržiasi oran balzguna šviesa. Viduje dega maža karasinė lempelė ir viskas grintelėj nuo silpnutės šviesos skendi prieblandoje. Kertėj, ant baltai aptiesto stalelio stovi prastas medinis kryželis, prieš kurį ant negrystos, bet gražiai iššluotos ir geltonu smėliu išbarstytos aslos, klupo ir sudžiuvusias, gyslėtas rankas susiėmusi, karštai meldžiasi senutė. Jos veidas liudnas ir iš gilumos krutinės tankiai išsiveržia sunkūs atdusai. Išsiveržę, greitai, tarp keturių dūmais surukusių sienų, išnyksta.

Pabaigusi senukė savo maldą, persižegno ir atsikėlusį nuo aslos, priėjo prie langelio ir apsižvalgus oran, pati sau sušnibzdėjo:

— Oi kokis puikus oras! Nuodėmė būtų šią brangę šventę tokioj gražioj dienoj praleist. Apsirengus reikės bažnyčion eit. Nors prisnięta ir toli bažnytelė, bet vis šiaip taip nusiirsiu—šešeris šventas mišias išklausysiu. Kad tik nepavėluočia! Pareit gal bus kas iš kaimo važiuotų—pavėžins kiek.

Bažnyčia apypilnė įvairaus amžiaus žmonėmis. Daugelis iš jų atrodo mieguostomis akimis ir pasiputusiai it niekuomet nešukuojamais plaukais. Vidus bažnyčios apšviestas daugybe žvakių ir lajus prileistų lempučių, nuo kurių degimo jaučiasi degančių taukų kvapsnys. Nuo beaustancio rytmečio, mėlyni langai kaskartas labiaus blanksta ir blanksta Kunigas pas altorių, pasipuošęs džiaugsmą reiškiančiais, mišiaunais parėdais, pradėjo iš eilės antrasis mišias. O per laukus, snieguotais ke-

liais, iš visų šalių dar vis matėsi beplaukiantį jos link bureliai žmonių. Musų senutė susirietusi prie sienos, klupoja ir jau antrą ražančių kalba.

Po raratinių ir dvejų ankstybųjų mišių, bažnyčia kiek aptuštėjo. Pasiliko tik kur nekur viena kita moterėlė ir giedoriai, sėdėdami lonkose, rytmetinį ražančių gieda. Iš moterių—vienos snaudžia, kitos susiglaudę tarpe savęs ką tai šnibzdasi, kalbasi—mažai kuri iš jų tikrai meldžiasi. Musų senutė vis klupoja sau viena, prie sienos prisiglaudusi ir pro sudžiuvusius savo rankų pirštus leidama karoluką po karolukui kelintą jau ražančių kalba. Kelis ražančių ir daugelį poterių ji šia dien atkalbėjo, ant visokių jai žinamų intencijų.

Morta Kreiviūtė.
Gabi eilių rašytoja ir "Amerikos Lietuvis" rėmėja.

Bažnyčia vėl pradėjo prisipildyti žmonėmis. Daugeliui veidai nušviesti kokio tai džiaugsmo spinduliais. Suskambinus varpais, taip prisipildė žmonėmis, kad net susigrudimas jautėsi. Vargonai linksmai užgaudė ir žmonės juos sekdami giedojo "Sveikas Jėzau mažiausias" ir t.t. Vargonų ir giedančiųjų balsai, musų senutei pripildė krutinę džiaugsmu. Labiausia žodžiai — "Linksminkimės ir džiaugkimės Viešpačiui garbė duodami giedokime", ją tarytum žavėjo. Bet kartu ir kokis tai liudnumas jai spaudė krutinę. Dingtelėjo jai galvon mintis: "Viepatie! kuogi aš šia dien galiu linksmintis ir džiaugtis, pasilikus viena kaip pustelninkas?"

Pasibaigus sumai užėjęs kunigas sakyklon, sakydamas pamokslą priminė: kaip daugelis iš turtingesnės luomos žmonių šia dien ir kučios vakarus linksmai praleidžia

ir net puotas surengia jų įvairiais pasilinksminimais. Pagaliaus tokias linksmybes nuspeikė ir aiškino, jog reikia tik dvasioj linksmintis.

Džiaugdamosi senutė, jog lemta jai buvo šia dien išklaust šėšerių šventų mišių ir pamokslu, išėjo iš bažnyčios ir sunkiais žing sniais, snieguotu keliu, skubėjo savo menko namelio linkui.

Saulutė nusileidus ir vakaras jau temė. Laukai skendo vakaro prieblandoje ir kaimo grinciose degė žiburiai. Tik musų žemoj grintelėj dar tamsu. Jos sena šeimyninkė vargais negalais visa sušalus, pailsusi, vos dar tik sugryžusi iš bažnyčios, nė nenusirengusi, sėdi tamsoj—ilsisi. Truputį atsil-

Jonas Širšukas.
Gabus beletristas, daug savo plunksna pasistarnavęs "Amerikos Lietuviui."

sėjusi uždegę mažytę lempelę ir prie silpnutės jos šviesos pradėjo nusirėdyt. Sukurė ugnį ir atnešė bliudėlį nuo vakar likusio avizinio kisieliaus, truputį taukų ir sušildžiusi jį, padėjus ant staluko, sėdosi vakarieniaut. Valgė išlėto, lyg ką tai užsimąčiusi. Jos ausyse vis dar skambėjo bažnyčioj girdėtos giesmės žodžiai "linksminkimės ir džiaugkimės". Prisiminė ir kunigo per pamokslą girdėti žodžiai, kuriais apipasaškojo apie turtingesnės luomos žmonių linksmas puotas šia dien. Bet jį jau kelintas kalėdas liudnai vienai vienute praleidžia. Ant savo rankų sudžiuvusių pirštų suskaitaliavo šešioliką metų nuo paskutinių kalėdų, kuomet kartu jas šventė su savo vyru ir dviem jaunais suneliais. Tą syk ir jai buvo daug linksmesnė ši brangi šventė ir šis pats stalukas, gausiau buvo užpildytas parengtais dėl jos valgiais. Bet jau praėjo tie lai-

ka. Jos žmogus pasimirė, sunus gyvenimas išblaškė po platuji svietelį, o pagaliaus pasaulinė karė ir visai juos nuo jos atskyrė...

Apmąščiusiai senutei praėjūt, iš įdubusių akių išsiveržė, ir per raukšlėtus jos veidus nuriedėję nukrito, dvi stambios it per lai ašaros, suvilgydamos baltą ant stalo staldengtę. Kartu su ašaromis išsiveržė iš krutinės sunkus atdusis su žodžiais:

"Ačiu Viešpačiui ir už tai! Neilgiausia... Pabaigsiu ir taip savo amželį!..."

Jonas Širšukas.

Velnio kalėdos.

(Humuristika)

Seniai, labai seniai, taip seniai, kad sunku ir atsimint, velnias, atsidaugęs šonus į pragaro keturias sienas, ir prisitraukęs sieros dūmų, išsikėlė ant žemės plutos pakvėpuot pasaulio oru, ir, tuom pačiu laiku, pasipelnyt. Bet jis, apsvaigęs nuo pragariško tvanko, nepataikė ant gero laiko. Nežinojo, kad tai buvo kučių vakaras.

Vaikščiojo ilgai, ilgai. Pagaliaus pasivijo žmogų, einantį tuom patim keliu. Velniui vėl laimė netarnavo. Žmogus buvo dievobaimingas zakristijonas. Ejo jiedu sykiu, mažai kalbėdami. Priėjo karčiamą, kurion jiedu jėjo. Žmogelis užsisakė silkės su arbata, bet pamiršo kviest išalkusį velnią prie vakarienės. Velnias, sėdėdamas kampe, mąstė kaip pagaut jį ir savo nagus. Kiek jis nemėgino prigundyti tą žmogelį! Nėkaip jam nesisekė. Dargi zakristijonas, kaipo begalo dievobaimingas žmogus, norėdamas pašvest silkės prieš valgant, netyčia užliejo švesto vandens velniui ant nugaros. Išbėgo jis cypdamas, su perštančia nugarą. Dusyk apibėgo pasaulio kamuolį kol užmiršo nugaros skausmą. Visvien, dar nenustoj vilties, ir vėl bandė bene pasiseks nusiņešt draugišką vėlę į pragarą.

Netrukus pamatė nuvargusį vyrą, sėdinti prie augštos tvoros.—Ot, manė velnias—čia tikrai laimėsiu.—Tas žmogus nuvargęs kune ir dvasioj. Pagausiu jį ant savo meškerės ir nutempsiu į pragarą.

Priėjo velnias prie jo, atsėdė šale ir pradėjo kalbint. Užvedė pirmiausia kalbą apie magiką, astronomiją, alchemiją ir apie visus tuos daiktus, kurie suteikia žmogui laimę ant žemės, ir iš kalno užsak jam kampilį pragare. Apie auksą, brangakmenius, šilkus, ir panašius daiktus, kad sukurt pavydą žmogaus širdyje. Bet pavargusio buta paprasto, jauno kunigo, nė kiek nesurprantacio apie tokius dalykus.

Velnias matydamas, kad nedaro jokio progreso, griebėsi kitų priemonių. Išreiškė giliausią simpatiją kunigui, apgailestavo, kad reikia nakvot lauke, šaltame ore. Tas

Vilniečiai.

Priemiestyje lietuvių sostapilės gyveno gana patrijotiškas lietuvis su savo žmona ir vaikeliais, kurio vardas su pavarde buvo Jurgis Strazdas. Kadangi Strazdas buvo jau netoli penkių dešimtų metų senumo, tai jo vaikeliai irgi buvo jau nemaži: pats vyriausias turėjo dvidešimt aštuonis metus ir tėvui labai patiko, nes savo budu sekė patį tėvo budą ir tėvui Petras buvo pirmutinė ranka. Petras buvo gerai pamokytas ir turėjo inžinieriaus laipsnį, kas jam davė gana gerą darbą prie Lietuvos geležinkelio su gana geru atlyginimu nuo valdžios.

Tankiai Petras parvažiuodavo iš Kauno į okupuotą Lietuvos sostapilį, kurs buvo paveržtas barbariškiausio Lietuvos priešio—Lenkijos. Nors keliavimas pas tėvus Petrui buvo uždraustas ir jeigu lenkai jį būtų pagavę, jam grėsė kalėjimas, tardymai, o ant galo gal ir kariškas sušaudymas, bet Petro pasiryžimai pasiekti Vilnių, matyt jame ne tik savo skurstančius tėvelius, bet ir lietuvišką inteligentiją, kuri išsijuosus dirbo, kad numetus Lenkijos jungą nuo savo pečių ir atgaivinus Vilniaus nupuolusią dvasią už Lietuvos sostapilį.

Toks buvo motyvas Petro pas tėvelius taip tankaus atsilankymo. Bet jis nepamiršo ir savo sesučių, kurios su tėveliais gyveno ir joms visuomet parveždavo "gastinčias", už kurį jos Petrą labai mylėjo.

Jurgis Strazdas gyveno dviejų charakterių gyvenimą; dienos laike jis buvo paprastas miesčionis, pardavinėjo tai malkas, tai grudus, kad tik sau pasidaryt dienos kasnį duonos ir jį žiurint niekas nebutų sakęs,

kad jis veda kitionišką gyvenimą, aprt to, kokį jis turi dienos laike, kad jis užsiima su politika ir yra vienas iš gabiausių lietuviškos valdžios rėmėjų, arba kad jis vidurnaktį į savo rusį susileisdavo daugybę elgėtų nakvynėn, kurių veidai visuomet buvo murtini ir visas jų aprėdaldas suplyšęs. O Strazdas visuomet juos priėmė su dideliu džiaugsmu ir regis, niekad jam tie elgėtos nenusibodo, ne ne įkirėjo. Jis visados jiems buvo prielankus.

Rusis užsipildė elgėtomis ir visi greitai sėdo apie tokį šurkštų stalą, kurs viduje aslos stovėjo. Susėdus visiems apie stalą Strazdas atidarė susirinkimą:

—Lietuvos piliečiai ir narsūs kovotojai! Man labai smagu yra į jus visus čia žiurėtis ir gėrėtis prieš savo akis turint tokius nenulstančius savo tėvynės rėmėjus, kuriems priešio vilyčia, kartuvės ir šautuvai yra visai nebauginančių, nors iš musų tarpo ir yra keliatas žuvę priešio rankose. Mieli mano broliai, aš žinau, kad jūs visi nuo manęs nereikalaujat pagyrimo, jums pagyrimas yra nuobodis ir ne idealo siekis; jusų pasišventimas yra kitoks. Jūs visi čia nereikalaujate iš liaurų nupinto vainiko, bet savo močiutės galutinai atsistojimo ant kojų, atgavimo iš francuzų Klaipėdos, kaipo geriausios komercijai prielaukos, be kurios Lietuva negali gyvent, kaip kad ji negali gyvent be savo sostapilės Vilniaus, kurį pabudavojo musų vienas iš garsiausių kunigaik.—Gediminas. Bet kodėl čia man kalbėt apie Gediminą ir Vilniaus miesto įsikurimą, kad yra mano sunus Petras, ir jis galės už mane tą visą paaiškint, papasakot kokias dienas turi Vilnius pergyvenęs, o po tam mėš galėsime perkrautinėt nuveiktus darbus ir užsibrėžt naujus. Sunau, pagelbėk tu man.

Pasikėlė iš kampo sustiręs elgėta ir artinosi prie viduryj stovincio stalo. Prisiartinęs tarė:

—Mieli sandarbininkai, kovotojai už Lietuvos sostapilį! Aš esu pašauktas savo tėvelio jums pasakot ne tuščius burbulus, bet praėjūt ir šio susirinkimo svarbumą. Tik man labai gaila, kad musų tarpe jau antras mėnesis, antras susirinkimas, kuriame nematome redaktoriaus Kazio Masto. Jis buvo taip gabus laikraštinkininkas, kad redaguodamas "Vilniečiai" daug, labai daug pasidarbavo Lietuvos naudai, iškeldamas visokias lenkų sunybes taip dusliai žmonijos akyse, kad net patys lenkų viršininkai nežinojo ką iškarto daryt, ar jį paimt staiga į kalėjimą, ar dar duot laiko, kad pasirodytų su aiškiesniais motyvais, o bendradarbis Mastas nesibijojo. Jis buvo pasišventęs ko voje už laisvą Lietuvą su Vilniū už sostapilį ir Klaipėdą, už komercijos prielauką, kad jis buvo ne bailys, ne veidmainys, užtat jo tarpe musų šia dien ir nėra, gal žuvo lenkiškose kartuvėse už pasišventimą! Nors lenkams užgnus lietuviškus susirinkimus, lietuvišką spaudą, išardžius lietuviškas mokyklas ir lietuvius pavertus į visokią persekiojimą, šia dien virš minėti programai atsibuna tiktai po skraiste pasišventusių tam darbui darbininkų. Jeigu jūs, mano mieli bendradarbiai nebutumet pasišventę kartu su mumis, šia dien jums nereiktų veidus sumurzinus, valkiotus drabužius dėvėt. Bet mums kiek vienam šie susirinkimai yra melniausi prie širdies, o ypač šiadienini, nes visoje Lietuvoje ir net išeivijoje yra apvaikščiojama šešių šimtų metų sukaktuvės Gediminui įkurus sostinę Vilnių. Skersai išilgai visą Lietuvą, o gal ir po visą pasaulį, jeigu lietuvis tiktai būtų užsimitęs kokia-

me kampe, yra sujudintas šešių šimtų metų Vilniaus sukaktuvėmis, kursai dabar randasi barbariškiausiu slavų rankose, musų didžiausio priešio—Lenkijos! Sujudintas yra Lietuvos kunas, kuris dreba iš pykčio ant skriaudų, bet visgi laukia didesnių spēkų, didesnių jos sunų ir dukterų pasišventimo ir štai artinasi tas laikas, kada lietuviai prikentę sujudins savo milžiniškas spēkas, pasiaukaus save Lietuvai, tada Lenkijos visas kraštas iš baimės sudrebės! O lietuviams yra labai pribrendęs laikas vienyt spēkas, telktis į burius be partvyškių atžvilgių, juk viduriniams politikavimams laiko bus tiek ir tiek, kada bus visi jos priešai nugalėti ir paverptos Lietuvos dalis atliuosuota. Ypač, Vilnius taip senas ir istoriškas musų protėvių miestas, kursai šeši šimtai metų atgal buvo įkurtas kunigaikščio Gedimino, kuris į Vilnių perkėlė savo sostinę iš Kernavos ir čia apsigyveno kaipo saugiausioj vietoj iš visos Lietuvos, nes jis buvo aptaisęs gana tvirtais budais Vilniaus pylį. Kunigaikščio Gedimino rupesčiu Vilniaus miestas greit didėjo, kasdien buvo matoma įsteigti nauji triobėsiai, vėliaus įsikurimas net produkcijos įstaigų. Tie laikai yra seni ir net taip opiai mus klausimus šia dien riša, tik po pasaulinės karės, kuri kiekvienai pavergtai tautai žadėjo neprigulmybę, Vilniaus likimas pradėjo labai keistis. Vakariūnų talkininkų konferencijoj tapo labai apdraskyta Vokietija su Rusija, kad tik tas dvi šalis labiau nusilpninus ir šiaip ne taip nenoroms pripažinta Lietuva. Ką tik lenkams pasiluosavus iš po Rusijos ir Austro-Vengrijos geležinių pančių, nesidžiaugė savo laisve, nevelino tokios pat laisvės savo kaimynams, bet su pagelba francuzų generolo Haller, paveržė Lietuvai jos pačią širdį—sostinę

kunigėliui buvo aiškiai suprantama, todėl jis pritarė velniui. Staiga velnias atsiminė, kad už tvoros, prie kurios jis sėdėjo, gyvena mielasirdinga gospadinė, kuri su mielu noru suteiktų jiems nakvynę.

Kunigėlis iš džiaugsmo negalėjo ilgai laukti. Rasiupo velniui ant pečių, kad lengviau persisverus per tvorą. Viskas būtų buvę gerai, jei kunigo ražančius nebutų užsikabinęs velniui už ragų. Lužo ragai. Iš to skausmo velnias trenkė kunigą ant žemės ir per naktį bėgiojo kitur įsiekdamas gi-liukio.

Išaušus rytui, nuvargęs vaikščiojo po mažą kaimelį, nuleidęs galvą. Visur jis matė žmones linksmybę, einančius į bažnyčią, besidžiaugiančius Kalėdomis. Tik jam vienam buvo liudna ir nesmagu. Tiek jis privargo per naktį ir nieko nepelnė. Jis nusprendė dar kartą bandyti. Kasžinkur tarp žmonių jis buvo girdėjęs, kad trečias sykis visuomet buna laimingas.

Išjieskojęs visas pakanmpes tinkamos medegos ir jis atrado neturtingą našlaitį, verkiantį rinkoj. Velnias užklausė ko jis verkia. Vaikas išpasakojo jam savo bėdas: tėvai buvo mirę, jis vienas pasaulyje, visi šventčia Kalėdas, bet jis neturįs nė mažiausio daiktėlio, nė menkiausias dovanėlės šventės atminimui. Velniai pagailo vaiko, tad klausinėjo ką jis norėtų gauti dovanų.

Vaiko akutės nušvito iš džiaugsmo, ir ilgai nelaukęs, paprašė kad velnias duotų jam savo vuodegą. Velnias pašoko net penkias pėdas į augštą. Jis gerai apsvartė reikalavimą. Manydamas, kad jam tikrai teks vaiko vėlė, pasiėmė peilį, nusipjovė vuodegą, ir įdavė vaikui. Ir netrukęs jis pamatė savo vuodegą persikeičiantį į auksinę gėlę vaiko rankose. Jis tikėjosi padaręs blogą vaikui, bet nejučiomis jis pasielgė mielasirdingai, visai netikėtina.

Skausmų spaudžiamas iš visų pusių, pametęs viltį ir keikdamas, sugrižo į siaurą, keturkampį, sieros priurkusį pragarą. Ir iki šiai dienai velniai nesilanko šiame pasaulyje, bijodami, kad nepataikytų ant Kalėdų šventės. Ir jei esate gerai įsitėmiję, visa velnių veislė nuo tos dienos turi raudonas nugaras, trumpus ragus, paniurę, ir nė vienas iš jų neturi savo garbės ženklą; neteko ant visados šakotos vuodegos.... J. R.

Meilios akys.

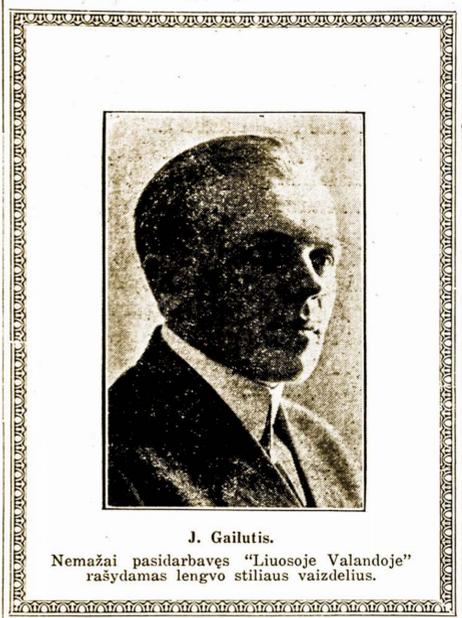
Tekantis tarp dviejų augštų krantų Nemunas jau buvo užsiklojęs storu, žvilgančiu ledu, tik vietomis pusėtinai snieguotu.

Naktis buvo tyli, tik augštai padangėse mirkčiojo nesuskaitoma daugybė žvaigždelių, apie kurias žmonės daug kalba, kada mini Kristaus gimimą.

Matau aš tas žvaigždeles dar ir per šias kalėdas, kurios primena man seniai pamirštas mintis, gailingas ir liudnas.

Kur tų laikų kalėdos? Kur buvę mano draugai ir draugės? Ant galo, kur tas garsumas Nemunas su savo tvirtais krantais?...

Pasirėmęs ant mažo stalelio ir pažiūrėjęs į kokį tai paveikslėlį, ilgai tylėjo.... Kaip tai malonu prisimintus tą vietą, kurioje per kalėdas pirmu kartu į mane pažiūrėjo jos meilios akys, kada pro jos raudonas lūpas pasirodė lyg sniego pusnynas—balti dantys. Kiek tada buvo malonaus džiaugsmo, kada jos balta ranka paėmė mano ranką, ir priglaudus savo galvą su tamsiais plaukais, prispaudė prie mano krutinės. Meilūs jos žodžiai nuolat kugždėjo.

J. Gailutis.
Nemažai pasidarbavęs "Liuosoje Valandoje" rašydamas lengvo stiliaus vaizdelius.

—Ar visi ją?—paklausė Vinco Jurgis.
—Tai dar ne užbaiga. Tą vakarą mudu tuoju persiskyrėme, nes buvo jau dešimta valanda. Ji nuėjo gult, o mes su jos tėvuku likomės dar pasikalbėt apie šį ir tą. Jis man papasakojo žingėdžių dalykų, nes buvo apie 90 metų senas, tai daug ką žinojo iš praeities. Jis prisikimšo pypkę "mahorkos" tabako, užsidedė, ir paputęs pro savo didelius usus kamuonų karėjų dumų, tarė:
—Mainėsi pirmesni laikai, mainysis ir šitie... Kada aš buvau jusų metuose, mačiau daug blogo. Nebuvo mums laiko švest kalėdas.... Tais laikais mat buvo baudžiamos, tad reikėjo dienomis dirbt ponams, o naktimis sau. Atsimenu kaip pirmą kalėdų dieną nuo pono gavau kelias nagaikas.... kad jis užtai rastų užmokestį aname sviete! Prikankino ir privargino jis tada mūsų brolius lietuvius. O pasiskųst nebuvo kur nė

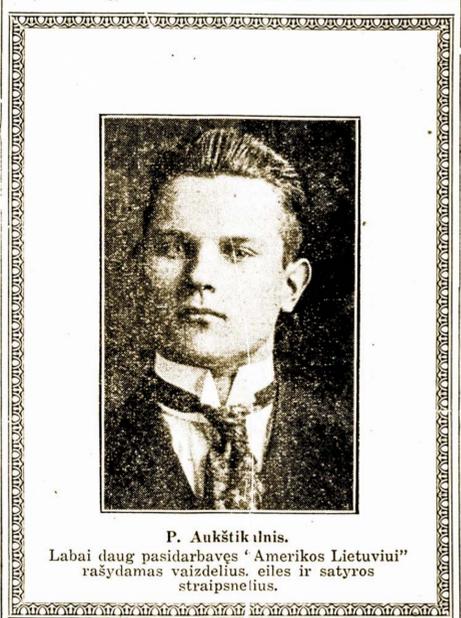
kam, nors gyvas lysk į žemę, bet ir ten gyvam vietos nebuvo. Ak! kaip tai sunku žmonėms gyvent be savo šalies.... Bet sako, kad ir mūsų tauta buvo gana stipri ir galin-ga....

Išsiėmė senukas iš dantų pypkę, ir sunkiai atsitusęs, pasidėjo ją šale savęs ant stalo, ir lyg nudžiugęs tarė man:

—Žinai ką?

—O kągi, tėvuk? — žingėdžiai paklausiau.

—Kaip aš buvau dar visai jaunas, tai seni žmonės pasakojo, jog kitados Lietuva buvo didelė ir tvirta viešpatystė, ir nebijojo jokio, kad ir didžiausio priešo. Žinai, tas apgriuvęs murinis namas, kuris yra netoli mūsų laukų, tai buvo Lietuvos tvirtovė. Po

P. Aukštikalnis.
Labai daug pasidarbavęs "Amerikos Lietuviai" rašydamas vaizdelius, eiles ir satyros straipsnelius.

tuom kalnu dar ir dabar yra gyvi Lietuvos kareiviai, ir kaip ateis laikas, visi tie kareiviai išeis iš po kalno, ir nugalės visus mūsų priešus.

—Kasžin, tėvuk, ar tas gali but tiesa? —paklausiau jo. Jis man tikrino, kad tikrai ateis tas laikas ir viskas išsipildys, nes arti to kalno yra balaitė, žmonių pramyta "šv. Jurgio balaitė", ir joje esąs šv. Jurgis su savo "vaisku", ir, kad Lietuva vėl taps tokia galinga, kokia buvo praeityje, tik jam, sakė, nelinksma, kad jis tų laikų jau nesulauks. Bet—

—Jūs dar galite tai sulaukt.

Ir šiais žodžiais, persikyrėme: aš nuėjau namo, o jis, antru kartu užsirukė pypkę ir pasiliko....

Vincas nutilo kalbėjęs ir pradėjo vaikščioti po kambarį. Tuomkart Jurgis sušuko: —Vincai!

—Ką?

—Man vis žingėidu, kada tu pažinai meiliasias akis. Bene sulaukus antros dienos kalėdų?

—Kaip šiadien atsimenu, saulė jau slėpėsi už augštų, snieguotų kalnų. Vakarais buvo tykus ir ramus. Pusėtinai šalveno, o mes su draugais, rogelėmis važiavome žemyn nuo stataus Nemuno kranto. Aš jau buvau gana įšilęs, tad pasistatęs prie medžio savo rogeles, tēmijau į savo draugus, kaip jie čiuožia. Kasžinkas metė į mane sniego gniuštę. Aš pakėliau galvą ir ėmiau aplink dairytis. Ji staiga nusijuokė plonu balsu ir pribėgus nutvėrė mano ranką. Besijuokdama ji man tarė:

—Tikras juokdaris man iš tavęs. Aš sniegu mečiau į tave nuo žemės, o tu žiuri augstin....

—Ką gali žinot iš kur sniegas puola....

—Vincai!

—Ką?

—Aš noriu su tavim pasivažinėti, ant tavo rogučių, nuo šio kalnelio.

—Kad jau aš pavargęs.

Ji paėmė mano ranką ir rogutes, ir nuvedė prie kranto, nuo kurio buvo galima važiuot pakalnėn.

—Tai važiuok viena.

—Bijau.

—Nu ir ko čia bijot?

Ji viena važiuot nesutiko ir prisiglaudus maloniai žiūrėjo man į akis. Pagailo man jos ir sutikau ją pavėžinti. Kelis kartus nuvažiavom. Paskutiniu kartu nuo kranto važiuojant, nežinia iš ko prisiminė man dainelė:

"Vos tik mėnulis sužibėjo ant dangaus, Saulės spinduliai dingo jau seniai"..... Ji atsigryžo į mane ir atsitusus tarė:
—Kaip keistai! Tavo dainelė yra surišta su kuom tokiu paslaptingu.

Ilgai mudu tylėjom, ir rogutės sustojo bėgę. Ir prisiminę, kad buvo tai antra diena kalėdų, ėmėm rengtis namo, juk namie geriaus galima kalėdas praleist negu prie Nemuno, ant ledo.

Ėmėme artintis namų link, ir pasigirdo smuikos stygų balsas. Priėjome kaimo grinčias, iš kurių skverbėsi skardūs jaunimo balsai ir juokai. Čia jau pasigirdo ir mano brolio šauksmas lauke: "Vincai eik namo!"

Parėjus namo, radau laukiant vežėją, kuris buvo atvažiavęs mane vežti į Ameriką. Ir vos spėjau užbėgt atsisveikint su savo kaimynais. Ji paskutiniu kartu pažiūrėjo į mane meiliomis akimis.

Ir taip tai likosi mano atmintyje ilgam laikui, anos kalėdos, kurias Lietuvoj švenčiau paskutiniu kartu.

Gailutis.

Vilnių. Bet lietuviai užtat nenusileido ir niekadoms savo engėjams nenusileis. Kilo tarpe lietuvių ir lenkų dideli ginčai, o Rusija nieko nelaukus pradėjo su savo kariuomene artintis prie Vilniaus nors tuom pačiu laiku ir lietuviai nesnaudė su savo veikiančia armija, bet Vilnių, kaip visi žinom, Rusija pirmiau užėmė ir tik po ilgų pasitarimų rusai Vilnių lietuviams užleido.

Kiek tai tada mums neišpasakytai daug džiaugsmo buvo: tuojaus Lietuvos sostinė į Vilnių perkelta ir Gedimino pylies bokšte iškelta trispalvė Didžiausios Lietuvos vėliava. Jeigu iki šiam laikui mūsų rankose būtų buvęs Vilnių, tai būtų pusė bėdos su atgaivinimu, atgaivinimu Lietuvos porto Klai-pėdos, kur šiadien lietuviams yra užginta apsigyent, net pačiam Lietuvos atstovui neduota leidimas ant visados tame forte pasilikti. Ar tai reikia didesnio lietuvių persekiojimo mieste, kursai po šventai teisybei priguli Lietuvai? Bet linkams atsilaukius nuo rusų pavojaus, kur grėsė neva ant Varšavos, o dar vis pagelbstint francuzams, tapo vėl akys atsuktos Vilniaus pusėn. Lietuvos valdžia gerai nujausdama, kad ne atsilaukyt dvispėkės Lenkijos, užleido linkams savo tikrąją sostinę Vilnių, sugrįždama nuliudus į Kauną. Bet Lenkijos vadas, tas, kurs taip atsižymėjo barbarišku darbu užimdamas Vilniaus miestą, yra prakeiktas lietuvių širdyse. Už Želigowskio nuveiktus kraujagėriškus darbus lietuviai jam šimteriopai atlygins, tik mes, kurie čia esame susirinę, tęskime savo darbą, švieskime dar letarge miegančią liaudį ir tik su švietimu, su faktais mes priklėsime Lietuvos piliečius į kovą prieš skriaudikus....

Tuom laiku lauke kasžinkas apie duris subrazdėjo ir pradėjo į rusį laužtis vidun.

Staiga visi viduj buvę sugulė visais pasieniais ir laukė Jurgio Strazdo patyrimo, kas už durių taip nemaloniai elgiasi. Jurgis matydamas, kad visi yra sugulę, atidarė duris ir žiuri, kad priešais jį stovi du lenkiški žandarai... pati vyriausybė. Jurgis ant minutos persigando, jam staiga suspaudė širdį pamislinus apie tokius jaunus patrijotus, kurie valkatomis pasirengę gulėjo jo rusyje ir dabar ant galo surasti turės žūt barbarišku lenkų rankose. Bet tas jam truko tik minutą, nes nespėjo negeistinių svečių įsileist rusin su atkištais revolveriais, kaip staiga jiems iš užpakalio tapo po brauningą į pašones pakišta su:

—Rankas augstyn! Pats vyriausis pakas pakėlė, bet jo pagelbininkas norėdamas atsižymėt norėjo greitai atsisukt į užpakalį ir nušaut sulaikytojus jam kelio, bet kraujageriui nepasisėkė. Staiga pasigirdo du šūviai: vienas iš priekio, kitas iš užpakalio ir neklausančiam sudraskė krutinę dvi kulkos, nuo kurių po kojoms suklypo be žado. Atėmus nuo viršininko revolverį ir dar kitą radus kišeniuje, o tam kišenių palengvinus, liepta atsisėst. Lenkui atsisėdus:

—Ko tamista, graujegeri, nuo mūsų reikalauji? Klausė Jurgis.

—O kas tie per valkatos, kad mus "braciai" iš užpakalio taip pavaišino?

—Lietuvos piliečiai—Jurgis aiškino.

—Tegul jie buna nors peklos piliečiai, bet už nukovimą mano pagelbininko turės savo gyvasčia atsilygint—ir trenkė koja į aslą, Jurgio Strazdo rusyj.

—Meldžiu nebut tokiu didvyriu. Esate dabar tarpe Lietuvos piliečių.

—Peklon su Lietuvos piliečiais! Lenkija jus visus geriaus užlaikys negu jus pačių valdžia.

Senuko Strazdo veidas paraudonavo kaip žiburis ir jis tik tekst! su sugniaužta kumščia žandarui per barštinę. Tas visas kraujuose iš nosies ir papludo. Norėjo dar psisikelt, kaip žaibo greitumu gavo antrusyk per marmuzą su:

—Tegul tave tas pamokina mandagumo tarpe lietuvių. Jau ant šitų Jurgio žodžių Lenkijos garsus žandaras nieko neatsakė. Išvertęs akis su "nasufka" prie nosies tik žiūrėjo, žvalgėsi aplink, tai į sienas, tai į palubį, tai vėl į murzinius aplink stovinčius elgėtas.

—Matai niekše, į kokias vietas mes turime sueit, jeigu tarp mūsų randasi noras pasikalbėt. Tai vis kulturiškos Lenkijos persekiojimai! Pasakyk man koks yra Kazio Masto likimas?

Šnipas kruptelėjo. Jo išbalęs veidas dar labiau išbalė ir per visus stovinčius aplink šurpulys perėjo, lyg peiliu visiems širdis perdurė, nes gerai suprato, kad jau jų taip numylėto draugo ant šio pasaulio gyvo nėra.

—Kodėl, niekše, man neatsakai koks Lietuvos piliečio Masto likimas. Atsakymo nesulaukiant:

—Suimkite jį piliečiai—davė įsakymą Jurgis.—Paguldžkite jį ant klaito ir prišikite jo kojas ir rankas prie kuolų jame ikaltū.

Liepinimą išpildžius:

—Dabar garsus Lenkijos šnipai, tarsiu keliatą žodžių į tave, nors tų jų ir esi nevertas. Mums norint sužinot koks jam galas puolė, dar kartą aš prašau pasakyk man ne vienam, bet visiems. Persigandusiam lenkui dar vis tyliant. Tu norėdamas išgaut iš žmogaus ką nors, vartoji žvėriškiausias

priemones išgavimui žmogaus paslėptą daiktą, bet aš nebusiu toks padukęs kaip tu, nevertosiu barbariško, tačiau atsielsiu savo tikslą. Vyrai, atneškite viedrą vandens ir čystą puodelį. Atnešus pareikalautus daiktus: Dabar aš tave pagirdysiu. Gerk kol tik norėsi. Pražiodęs vieną puoduką gerklėn įpylė, kitą, trečią, lenkas pradėjo raitytis ir vandenį iš burnos purkšt, ketvirtą pilant gerklėn, užėmė jam nosį ir jis turėjo gert. Išgėręs aštuonis stiklus visas pamėlynavo, pajudo ir vargiai ištarė — Pasakyčiau.... Paleiskit. Paliuosavus jį, jis kreitai kišo pirštą galan savo gerklės ir vandenį vėmė laukan. Atsipeikėjęs tarė Kazio Masto nėra gyvo, jis nušautas jau mėnesiai tam atgal, už apspjovimą Lenkijos žvalgo!

—Kaip nušovė? Šnipas vėl tyli. Tieskit ant klaito vėl jį! — sušuko Strazdas. Išsigandęs lenkas ranką pakėlė ir tarė nuliudusiu balsu: Tai aš taip padariau! Pasigailėkit manęs!... Pasigailėkit!...

—O tu Masto ar pasigailėjai?

Lenko galva nusviro ir taip didelis Lenkijos didvyris pradėjo verk.

—Suriškite šitą niekšą ir paimkite tą ne-gyvą, ir skubinkitės laukan į daržinę. Iš šieno atkastas automobilis suužė taip tykiu balsu, bet didelę spėką rodydamas ir draugams atsisveikinant iki kito susirinkimo, prapuolė bėgdamas tamsumos gilumoje. Už dviejų dienų Jurgis Starzdas skaitė lenkišką "gazietą". Viršininkas žvalgų, su savo pagelbininku užpultas plėšikų pagiryje ne tik apilėstas, bet ir nušautas. Jų lavonus vakar atgabeno policijos viršininkas. Sermenys gal bus pėtnyčioj. Visos pastangos bus dedamos surast užpuolikus ir juos tinkamai nubaust... P. Aukštikalnis.

Pabėgėlė.

Jau saulė pasislėpė už žalių, tamsaus šilo ir prisirištinio ramus, šiltas vakarėlis. Žmonės, nusikankinę prie dienos darbo, nuėjo ilsėtis, tik viena besimylinti, jauna porėlė, ne atjausdama nuovargio, atėjo ant Nevėžio kranto ir atsisėdo po šakotomis liepomis ir pradėjo tarpe savęs kalbėtis.

—Pasakyk man, Bronyte, ar ilgai čia mudu slapstysimės po šitom liepom? Kągi mudu kalti, kad tėvai ne kenčia? Juk jau artinasi ruduo, nukris nuo šių liepų lapai, užšals upė. Sakyk, kur mudu tada dingsime, kur sueisime ir pasikalbėsime?

—Buk ramus, Zigmaj. Kaip lapai nuo liepų nukris ir kaip upė užšals, tada eisim į grincią.

—Į keno grincią?

—Į musų.

—Ne. Pas jus aš daugiau neisiu. Juk atmeni, kaip tavo motina man kartą pasakė, kad aš ir koją per jus slankstį daugiau nekelčia.

—Ką tu paisai mano motinos? Ateik, kad ir ryt, ir žiurėk, ką ji sakys, o gal dar ir gana mandagiai apsisieis.

—Ne. Aš pas jus neisiu, nes ji man padarys gėdą.

—Tai kągi veiksime kaip lapai nuo liepų nukris? Juk bus šalta.

—Susituoksim. Aš geidžiu, kad tu su savo tėvais apie tai pakalbėtum, o gal jie nesipriešys tau už manęs tekėt, tada aš be baimės galėčiau ateit su piršliu.

Bronės veidas prašvito. Bet atsiminė ji motinos žodžius, kuriais ją barė už draugavimąsi su Zigmu, tikrindama, kad jis ją išves iš doros kelio, ir, kad ją vest negali. Giliai atsiduso ir nuleidus akis tylėjo.

—Kogi nutilai? Gal nepatiko tau mano kalba? Jei tau mielesnis tas sulenkėjęs Viktoras, tai kam mane klaidini?

—Zigmaj, kam prikaišioji man Viktorą? Ką aš kalta, kad jis pas mus lankosi? Aš negaliu jam tai uždraust. Jis sutinka su motina, kuri nori, kad aš už jo tekėčia. Mano motina ne perkalbama.

—Taigi aš ir bijau, kad tu už jo ne ištekėtum. Ir geriausia bus, jei ryt paklausi savo tėvų, ir jei jie nebutų priešingi, aš tuojau tave veičia.

—Prašysiu leidimo, tik nežinau, ar jie sutiks, nes jie tankiai mane bara už draugavimąsi su tavim.

—Tas nieko. Kiekvienos motinos širdis juk minkšta savo vaikui.

—Buk ramus, padarysiu viską, ką galėsiu.

—Dabar eisim namo, nes tuojau saulė jau tekės. Ką patirsi, ryt ateik čia vėl, ir man papasakok.

Motina šiadien gerame upe, net ir pietus išvirė geresnius. Po pietų prie stalo susėdo Bronės motina su tėvu apkalbėt dienos reikalus. Bronė paėmus visą drasą, priėjus pabučiavo jiems abiem rankas ir tarė:

—Aš vieno dalyko noriu pas jus, tėveliai, prašyt.

—Kągi tokio? Sakyk!—vienkart tarė abudu.

—Labai meldžiu, kad leistumet man už Zigmo ištekėt.... aš busiu su juom laiminga.....

Motina staiga suraukė veidą ir pažiūrėjo į tėvą.

—Ar girdi, tėvai, ko mūs duktė užsimanė? Turbut ji sukvaliojo, kad tokį vyrelį sau pasirinko.

—Motinėle, kuomgi jis blogas? Jis man pamėgo, ir tik su juom aš busiu laiminga....

—Liaukis kalbėjus man apie tą nekenčiamą Zigmą! Man geriau būtų tave matant mirštant negu tavo jungtuves su juom. Tėvas, matydamas, kad motinos barimui ir dukters verkimui nebus galo, pasikasė galvą ir tarė:

—Brone, žinokis sa savo Zigmu, o tu motin, su savo duktere. Aš jai vyrą ne rinksiu—ir smarkiai užtrenkęs duris, išėjo prie darbo.

Motina likus su duktere, prasidėjo kalbėt kiek švelniau, įkalbant, kad Bronė tekėtų už Viktoro.

—Geresnio vyro tu negausi. O juk jis ir turtingas, ir protingas. Tai kas kad jis biskį jau senas, bile turtingas.

—Tai kas, kad jis turtingas? Bet neprotingas, jei nori mane vest, nežiurėdamas kad aš jo nekenčiu. Tegul jis sau pasijieško tokią kaip pats, tada visi jį pripažintų protingu.

Kaip šviesaus angielo paveikslas.

Kaip šviesaus angielo paveikslas,

Tu pasirodei man sapne

Ir, kiek atsimenu, kalbėjai

Šiuos žodžius tuomet į mane:

—Aš tavo viltis laukiamoji,

Sielos svajonė mylima,

Tu mano amžinas iki karstui

Ir žvaigždė mano laukiama.

Tad buk su manim pasirėngęs

Per visą amžių nesiskirt,

Nes tik su manim tegalėsi

Lengviau gyvent, lengviau numirt.

Sapne norėjau tavęs klausiti,

—Tai! O kokio vyro tu nori? Gal kuni-gaikščio?

—Aš noriu tą, kurį myliu, o ne sulenkė-jusį bajorą.

Motina galutinai iniršo ir pradėjo balsu šaukt:

—Neleisiu aš tave už Zigmo, to bedievio paleistuvio! Nebus jis mano žentas! Ne!

—Motinėle! Man geriausia būtų mirt negu už Viktoro tekėt!....

Motina pagriebė Bronę už plaukų ir ėmė ją po grincią stumdyt, paskui nusigriebus diržą, plakdama Bronei per pečius, ėmė šaukt:

—Aš tave atšaldysiu nuo Zigmo, kad tu jį ir matyt nenorėsi!

Mušė kiek pajiegė. Bronė negeisdama, kad motinos šauksmas pasiektų kaimynų ausis, ėmė maldaut, kad liautųsi. Prižadėjo jos klausyt.

—Ar atsižadi Zigmo?

—Gal....

Kad Bronė nesulaužytų žodį, motina eidama gult ją nusivedė su savim, kad užmig- gus, ji ne nueitų pasimatyt su Zigmu, dar ir duris užrakino.

Zigmas vakare ėjo po liepomis laukt Bronės, bet ten ją sulaukt negalėjo, nors laukė iki nakties vėlumi. Ėjo nuliudęs namo, retais žingsniais, ir nuėjęs gult, negalėjo užmigt, vis galvodamas, kas su Brone pasidarė. Begalvojant jam, ir saulė ėmė tekėt. Zigmas atsikėlė, pasiėmė dalgį ir išėjo baigt avizas pjaut. Nupjovęs avizas, vėl retais žingsniais ėjo namų link. Eidamas jis susitiko draugą Joną.

—Kur buvai, Zigmaj?

—Avizas pjoviau, dabar einu namo.

—Kas tau yra, kad tu taip sublogęs? Bene sergi?

—Taip, biskį....

—Nors ne numirk sumislįjęs, nes netek- tų nė vestuvėse dalyvaut.

—Keno vestuvėse?

—Lyg nežinai? Nugį Bronės su bajoru.

—Kas tau sakė apie tai?

—Jų bernukas vakar sakė, buvo suger- tuvės, o nedėlioį kunigas bažnyčioj juodu apgarsins.

Zigmas labai nusiminė, o Jonas jam tarė:

—Mat, kad nebutum snaudęs, butum ga- vęs dailią mergaitę. Man Petras sakė, kad ji labai nemėgo to bajoro, ir motinos spiria- ma, labai verkė. Bet, Zigmaj, matai, tai ne mums tokios mergaitės. Jei ji nebutų tokia patogi, tas bajoras prie jos nebutų lindęs kaip kiaušė į žirnius.

Pasikalbėję jiedu valandą, persiskyrė ir nuėjo. Zigmas parėjęs namo nė pietų val- gyt nėjo.

Bronė, tik dviem dienom prieš savo jung- tuves, gavus progą, nuėjo po liepom, kur pirmiau su Zigmu susiedavo. Bet dabar čia jo nerado, ir susigraudinus ėmė verkt. Po valandėlei ji išgirdo prie savęs besiantinan- čius žingsnius ir pakreipus akis, pamatė prisiantinantį Zigmą. Nelinksamas judviejų buvo pasisveikinimas.

Po ilgų skundų vieno kitam, Zigmas par- sivadino Bronę namo, kur savo motinai iš- aiškino kame dalykas. Motina nesipriešino savo sunaus situokimui su Brone, bet ne- rado kelio išėjimui, kadangi Bronės motina su tuom nesutiko. Ilgai ji galvojus, pasi- traukė kitan kambarin ir po valandėlei iš ten sugrįžo su pluoštu popierinių rankoje. Prisiartinus prie Zigmo jam tarė:

—Vaikeliai! Šituos pinigų aš suėdijau per daug metų. Imkite juos, ir keliaukite į Vokietiją, pas mano brolių. Jis judu pri- ims ir viskame patarnaus. Po situoktvių ilgai ten nebukite, grįškite tuojau pas mane. Dabar laiką ne gaisinkite ir rengkitės tuo- jau kelionėn. Dar ne vėlu. Eikite pas Jan-

Ką privalau aš padaryt,

Kad tu iki karstui mano liktum,

Kaip meilė tavo man įgyt?

Į tai man nieko neatsakius,

Tu nusišypsojai linksmai,

Ir, prisiglaudus prie krutinės,

Karštai mane pabučiavai...

Tuomet man sapanas veik išnyko,

Akis atvėręs nubudau,

Ir džiaugsmo ašaras malonias

Per veidą tekant pajutau.

Mokolai,
1922—XI—21.

J. Naruševičius.

kelį, užmokėkite jam kiek reikia, jis jus sau- giai perves per rubežiu, kad nė lapė nelos.

Zigmas ir Bronė labai nudžiugo tokia motinos pagelba ir patarnavimu, ir bučiavo jai rankas, širdingai dėkavodami. Motina net verkt ėmė susigraudinus.

Atsisveikinę, Zigmas su Brone leidosi kelionėn ir laimingai perėję rubežiu, pasie- kė motinos nurodytą vietą, kur viskas lai- mingai pasisekė.

Bronės motina, sužinojus apie Bronės su Zigmu pabėgimą, vijosi juodu, bet rubežiu negalėdama pereit, grįžo piktai keikdama.

Zigmas su Borne po situoktvių pas dė- dė paviešėję tūlą laiką, sugrįžo pas savo mo- tiną Lietuvon, ir dabar dar ten gyvena. Tik jo geroji motina jau yra mirus.

Ona Abras.

Našlaitės Kalėdos.

Motina buvo labai nusilpusi ir jausdama, kad prisarti paskutinė gyvenimo valanda, silpnu balsu tarė savo vyrui, stovinciam prie jos lovos:

—Antanai, buk geras, ne apleisk ir ne- duok niekam skriaust mūsų dukrelę Olgą, ir kuolabiausia rupinkis, kad ji užaugtų ir liktųsi dora mergaitė.

—Nesirupink brangioji! Koks aš bučiau tėvas, jei nesirupinčia savo dukrelės ateičia. Juk žinai kaip labai aš ją myliu, o ji liekasi man tik vienatinė viltis ir džiaugsmas.

Tariant paskutinius žodžius, per veidus jam ėmė ristis stambios ašaros, kurias pa- mačius Olga, pribėgo prie tėvo, apsikabino jo kaklą ir bučiuodama jam veidą, klausė:

—Ko verki, tėveli? Gal tau ką skauda? Sakyk, nes aš tave labai myliu.

—Taip, dukrele!... skauda man širdį, kad tu liksi našlaitė....

—Neverk tėveli! Aš nebusiu našlaite, aš busiu gera mergaitė.

—Bet matyk, tavo motinėle jau miršta.... Olga pripuolė prie nusilpusios motinos ir verkdamas suuko:

—Mama, nemirk! Aš nenoriu but naš- laite! Paklausk kaip tėvelis verkia!....

Motina atmerkė akis, pažvelgė į stovin- čią prie jos dukrelę, uždėjo jai ant galvos savo ranką ir tarė silpnu balsu:

—Buk rami, dukrele. Augk sveika, buk tėveliui džiaugsmu ir buk gera mergaitė.

Ištarus tuos žodžius motina užmerkė sa- vo akis ant amžių.

Tėvas ne ilgai našlavęs, vedė už pačią dar jauną moterį. Ši buvo labai žiauri ma- žai našlaite. Olga tankiai klausdavo tėvo, kam jis ne parvežė tokią gerą mamą kaip kad ana buvo, ir sakėsi, kad šitos ji nenori, nes ši labai negera, kadangi ją tankiai muša.

Tėvas teisindavosi, kad negalėjęs rast to- kią gerą. Ir nors matė kaip pamotė skriaud- žia mažą našlaite, vienok jai nieko nesakė, nenorėdamas ją užrustint.

Olga nors vargiai augo, kaip tas mede- lis prie kelio, kur visi praeiviai jį laužo ir skabo, vienok augo ir išaugo į patogią mer- gelę. Tėvas užmiršo savo žodžius, kuriuos jis kalbėjo mirštančiai savo žmonai, kuri jam liepė rupintis Olgos ateičia. Jis tą vis- ką užmiršo. Jam buvo mielesnė antroji žmona. Jis ne atkreipė atydą į našlaite ir jos ateičia nesirupino. Ir nors namie buvo užtektinai vietos, tai vienok paliepė jai eit tarnaut svetimiems.

Olga, tėvo ir pamotės varoma, išėjo į kai- mą ir gavo vietą pas turtingą ukininką. Pa- tiko vieta, tad išstarnavus iki metų galui, pasiliko tarnaut ir antrus metus. Pas tėvą nueidavo labai retai, nes žinojo, kad niekas jos ten nelaukia.

Olga, kaip ir visos to amžiaus mergaitės, mėgo draugaut jaunime. Bedraugaujant jai, vienas jaunuolis paviliojo jos širdį. Ne-

buvo žmogaus, kuris juodu būtų perskyręs, ar perspėjęs, kad jiedu liautųsi mylėjęsi.

Šeimyninkė patėmijus joje atmainą ir tankiai liudėsi upe, kartais paklausė, kodėl ji taip nuliudus ir labai užsimąščius. Kartą ji susigėdus, ir valandėlę patylėjęs, viską šeimyninkei papasakojo. Šeimyninkė vis- ką išklausius paklausė:

—O kasgi yra tavo mylimuoju?

—Nugį Urbonų Jonas. Jis žada tuojaus po kalėdų mane vest.

Šeimyninkė paklausius jos pasakojimo ir galva palingavus, tarė:

—Apsivylei, mergele. Jis tave ne ves, nes po kalėdų tuojaus jis išvažiuoja į Ame- riką....

—Į Ameriką?! Kas jum apie tai sakė?

—Man sakė jo motina.

Olga nekantriai laukė vakaro, ir sulau- kus, greitai nusiskubino į Urbonus. Nuėjęs rado namie tik vieną Joną, kuris nustebęs jos atsilankymu, šaltai paklausė:

—Kas atsitiko, kad pas mane atėjai? Ką pasakysi?

—Jonai! Aš girdėjau, kad tu rengiesi keliaut į Ameriką....

—Taip, rengiuosi. Tai ką? Gal tu man neleisi keliaut?

—Jonai!... O kurgi aš dingsiu?! Juk ža- dėjai mane po kalėdų vest.... Kodėl dabar taip elgiesi?! Pasigailėk manęs!.... Ir ėmė Olga visu balsu verkt.

Jonas Urbonas bijodamas, kad jo moti- na parėjęs nerastų ją verkiandą, atidarė duris ir be pasigailėjimo ją per duris iš- stumė laukan. Tik dabar ji aiškiai supra- to, kad jos mylimasis Jonukas ją suvylė.

Artinosi kalėdos, kurių visi laukė, o la- biausia samdomi tarnai, kad sugrįšt pas tė- vus, arba šiaip gimines, kad pas juos kelias savaites pasilsėt po sunkių metų darbų. Tik vienai Olgai besiantinančios kalėdos bu- vo nemišios ir baisios, nes nežinojo kur jai reiks dingt, nes šeimyninkė iš aukšto jau buvo atsakius jai vietą, kaip netinkančiai tarnyston kitiem metam.

Ir atėjo linksmosios kalėdos. Pirmą die- ną atvažiavo bernuko tėvas ir pusmergės motina, parsivežt savo vaikus, pas save. Ol- gos niekas ne atvažiavo. Šeimyninkas atsi- nešė pinigų ir užmokėjo algas. Užmokėjo ir Olgai metinės algos 25 rublius, o šeimyn- ninkė, kaip gerai tarnaitė davė dovanų dar šilkinę skarelę. Olgai dar liudniau pa- sidarė matant, kaip visi važiuoja praleist šventę savo tėvų namuose, tik ji viena, lie- kasi pas šeimyninkus, savo tėvų užmiršta.

Kalėdų antroj dienoj Olga išsirengė baž- nyčion tikėdamasi sueit savo tėvą. Po pa- maldų išėjus ji iš bažnyčios, užtėmijo tėvą einant per rinką. Greitai užbėgo jam už a- kių. Bet tėvas ją užtėmijęs iš tolo, sugrįžo atgal ir nuėjo aludėn. Ji ilgai stovėjo ties aludės durimis, ir laukė iš ten išeinant tėvo, bet išeinant nesulaukė. Ji savyje dusavo ir pati savęs klausė: "Kam aš verta, kad ir tē- vas nenori apie mane žinot, nenori mane su- sitikt! Kam vertas mano gyvenimas, kad visi nuo manęs šalinas, lyg nuo kokios lim- pančios ligos? Dieve mano! Jei būtų gyva mano motinėle, kokio bučia aš laiminga! Argi bučia aš taip žemai nupuolu, jei bu- čia savo tėvo namuose." Ir pradėjo per veid- dus jai riedėt gailios ašaros.

Sugrįžo Olga vėl į šeimyninkų namus, nusiminus ir apsiverkus. Šeimyninkas pa- klausė:

Olga, ar suėjai savo tėvą?

—Ne, dėde.... Jis mane kaip tik pamatė, tuojaus aludėn nuėjo....

—Gal būtų gerai, kad aš tave nuvežčia, gal tėvas laiko neturi atvažiuot?

—Dėde, nenoriu aš ten važiuot, nes jie mane nekenčia, nenori ir net pasitikt. Aš ge- riau pasijieškosiu sau kitos vietos!....

Dabar ji nuliudo ir susirupino, kaipo ne- laimingiausia visame pasaulyje. Galiaus nuėjo savo kambarin ir nusinešė įdėlį van- dens. Iš kišenias išsiėmė bonkutę nuodu ir juos supylė į įdėlį su vandeniu. Priėjo prie lango ir paskutiniu kartu pažvelgė į miškus ir kalnus, baltu sniegu užklotus.

—Sudie tau pasauli! Tu man buvai žiau- raus ir veidmainingas. Neskraiusi ir ne ap- gaudinėsi tu mane daugiau. Mirtis man mielesnė. Ji nušluostys mano ašaras ir užmigdys saldžiu ir amžinu miegu....

Drebančiomis rankomis paėmė įdėlį su vandeniu, prinešė prie lupo ir išgėrė. Atsi- gulė ant lovos ir laukė paskutinės valan- dos....

Ona Ambras.